

Tari László
A SZÁZÉVES THURZÓ LAJOS ÁLTALÁNOS ISKOLA JUBILEUMÁRA

A XIX. század végén Zentán az oktatásügy szinte mindenhol ugyanazon problémákkal küszködött; az osztályok túlszűfoltak, a szellőzés, fűtés, fényviszonyok és más egészségügyi követelmények leküzdhetetlen akadályoknak bizonyultak. Ám az egyre növekvő népességgel sem tudtak az iskolák lépést tartani, a bérelt épületek pedig elhanyagoltságuk folytán nem igazán feleltek meg az iskolai céloknak.

Az áldatlan helyzet megoldására 1896-ban a város kölcsönt vett fel iskolák építésére, azonban az építkezés elhúzódott, és majd csak a népiskolák államosítása (1908) után került a kérdés ismét napirendre.

A századfordulóra a város már átterjeszkedett a vasúton túli területekre. A nyomasztó lakás gondok enyhítésére 1904-ben sikertelen lakásépítési program indult, melyet csak másodszori nekifutásra sikerült tető alá hozni, s 1909 és 1910 között mintegy 450 munkásház épült fel azzal, hogy a telkek között két nagyobbat is meghagytak két majdani iskola építésére.

A községi iskolák államosítása után (1908) a város nagyszabású iskolaépítési programba kezdett (állami támogatással), s 1910-ben az állami elemi népiskolai gondnokság megküldte a város számára az iskolák elhelyezésére és építésére vonatkozó javaslatát (az előterjesztés nemcsak a városra, hanem a szállás- és tanyavilágra is vonatkozott). A javaslatot Zenta város képviselő-testülete az 1910. október 12-i közgyűlésén tárgyalta meg, s a munkástelepi iskola ügyében a következő véghatározatot hozta: „A munkástelepen építendő két iskolaépület 6-6 tanteremmel, az egyik igazgatói és szolgálakással, a másik csak szolgálakással kiépíttetni határozatik.”

Mivel e határozatot az illetékes minisztériumnak is jóvá kellett hagynia, illetve más hatóságok jóváhagyására is szükség volt – ami időbe tellett –, az iskolai gondnokság már a következő hónapban kérte a várost, hogy a Középső-Kertek és a munkásházak környékén egy iskolai osztály részére helyiséget béreljen. A képviselő-testület a kérést azzal utasította el, hogy amíg a minisztérium nem intézkedik az iskolák fejlesztéséről (építéséről), addig a kérdés felvetése nem időszerű.

A munkásházak közötti iskola terveit Berzenczey Domokos városi főmérnök készítette el 1911. május 18-i keltezéssel, a már korábban kihagyott egyholdas telekre. Az egyemeletes épületet úgy tervezték, hogy az iskolaudvar egyben az igazgatói és a szolgálakás udvarául is szolgált. Az iskolaépületben hat tanterem, egy szülőjterem, tanítói és igazgatói szoba, valamint az igazgató lakása nyert elhelyezést.¹

¹ A Munkástelepi Eötvös-iskola alapításáról és első tanévéről szóló rövid tanulmány forrásanyagát a Zentai Történelmi Levéltár bocsátotta rendelkezésre, illetve digitalizálta.

A másik munkástelepi iskola az 1914-ben kitört világháború miatt sohasem épült meg, s a kihagyott üres telek térként funkcionált (Szabadság tér) a közel-múltig, ugyanis jelenleg az épülő templom foglalja el helyét.

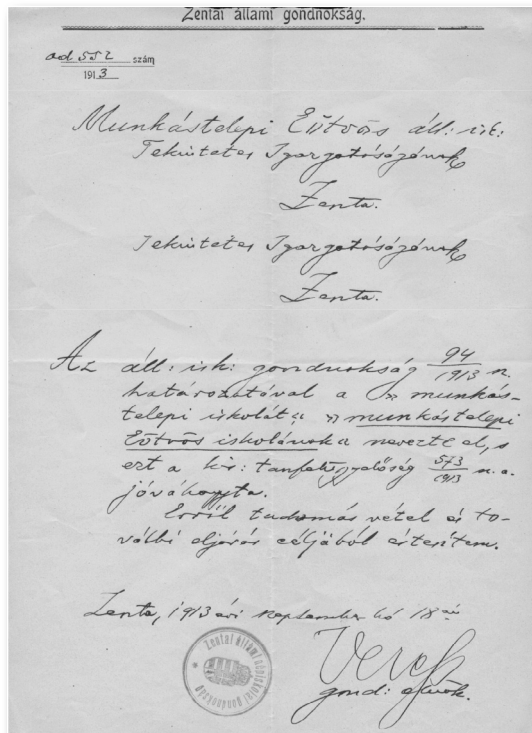
1912 elején a polgármester és a városi mérnök Budapestre utazott az új iskolák terveinek jóváhagyása végett, s az építési szerződést a minisztériummal alá is írták, melynek eredményeként egy 6 tantermes, három 2 tantermes és három 1 tantermes iskola építésére írtak ki pályázatot.

A munkástelepi 6 tantermes iskola építését Gráf Ármin vállalkozó nyerte el, aki 1912 nyarán meg is kezdte az építkezést, és az év decemberére be is fejezte.

A város által épített hét új iskolát (a városban és a tanyavilágban) 1913. május 20-án vették át és vizsgálták felül. A hét épületben 15 tanterem volt. A munkástelepi iskolán kívül Tornyoson, Keviben, Zentagunarason, Domonkos Mátyás, Rudics János és Pollák Henrik szállásán épültek fel az új iskolák.

A munkástelepi új iskolát báró Eötvös József néhai vallás- és közoktatásügyi miniszter, a népiskolai törvény megalkotója születésének 100. évfordulója tiszteletére az állami iskolai gondnokság a 94/1913. sz. határozattal Munkástelepi Eötvös-iskolának nevezte el.

1913. augusztus 23-án a zentai állami gondnokság értesítette Harsányi János tanítót, hogy a királyi tanfelügyelő szeptember elsejével az új iskola igazgatásával megbízta.

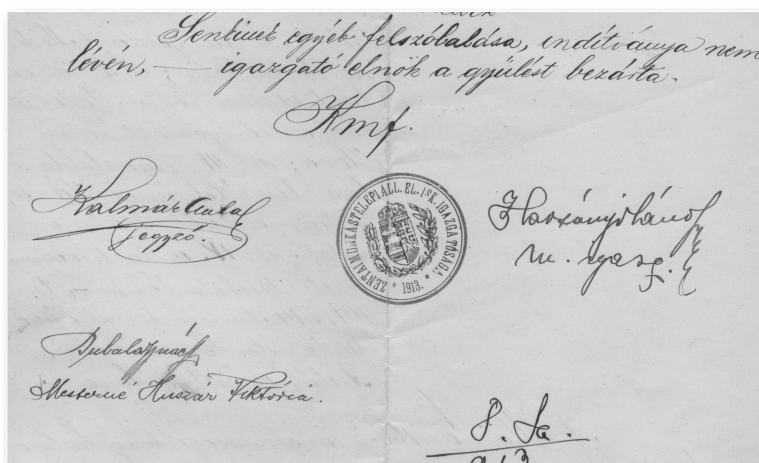
Az iskolai gondnokság határozata

Az iskola tantestülete a tanévkezdés előtt, 1913. augusztus 31-én megtartotta első ülését, melyen a tantestület tagjai teljes létszámban jelen voltak: Harsányi János megbízott igazgató, elnök, Bubala Ignác, Gerber Károly, Latky Ilona, Mester István, Mesterné Huszár Viktória állami tanítók, továbbá Finta János római katolikus hitoktató és Kalmár Antal állami tanító, jegyzőkönyvvezető.

Ezután hivatalosan is megalakult a tanítótestület: jegyzőkönyvvezetőkké Kalmár Antalt és Bubala Ignácot választották meg, a könyvtárnok Latky Ilona, a pénztáros Gerber Károly, a szertárnok pedig Mester István lett, majd megtörtént az osztálytanítók beosztása. Az ülésen meghatározták még az órarendet, a naplók vezetésének módját, az iskolaépületben uralkodó rendszabályokat, a fegyelmi szabályozást, végül pedig döntöttek az ünnepélyes tanévkezdésről, illetve az iskola felavatási ünnepségéről, melyet 1913. szeptember 6-ra tűztek ki.

Az új iskola felavatási ünnepségéről a *Zentai Friss Újság* másnapi száma *Iskolaavatus* címmel így tudósított:

„Díszes és nagyszámú közönség jelenlétében tartotta meg a tanítói kar az Eötvös iskola felszentelését. Az egyházi áldás és felszentelés után Isten áldd meg a magyart hazafias éneket zengte el a tanítói kar. Utána papi díszben Finta János tartott magas szárnyalató beszédet, amelyben a vallás-erkölcsi alapon való nevelés szükségességét emelte ki. Ezután Veress Árpád iskola gondnoksági elnök fenkölt beszédében hazafiasságra és hazafias nevelésre és főként munkára serkentette úgy a tanítói kart, mind a nevelendő nemzedéket. Végül Harsányi János iskola gondnok Eötvös emlékének áldozott. Jól átgondolt és tartalmas beszédben, röviden emlékezett meg a nagy hazafi életéről és munkásságáról. Az ünnepség a szózat eléneklésével ért véget. Utána a nagyszámú közönség melynek sorai közt ott láttuk a legelőkelőbb polgárokat, élükön a városi tanács összes tagjával, régen nem látott ünnepélynek kellemes érzésével távozott. Este 9 órakor 150 terítékű bankett lesz.”

Az iskola pecsétje

Az ünnepségen és a banketten egyébként más iskolák is részt vettek, s nem sokkal később, szeptember 21-én (vasárnap) a tanyavilágban is megtörténtek az iskolaavatások.

Az újonnan megnyílt Munkástelepi Eötvös-iskolába a tanévkezdéskor 504 tanuló iratkozott be, akik mindannyian a munkástelepen vagy a Középső-Kertekben laktak. Az iskolában párhuzamosan nyíltak meg az I., II., III. fiú- és leányosztályok, valamint a vegyes IV. osztály.

A tanítók beosztása a következő volt: a fiúosztályokat Gerber Károly, Mester István és Harsányi János, a leányosztályokat Mesterné Huszár Viktória, Latky Ilona és Kalmár Antal, míg a vegyes osztályt Bubala Ignác vezette.

Az iskolakezdéskor – az első fiú- és leányosztályban – a következő tantárgyak szerepeltek: hittan, beszéd – értelmezési gyakorlatok, számtan, olvasás-írás, ének, torna és rajz. A fiú- és leányosztályok évi tanterve túlnyomórészt megegyezett, csak az ének- és a rajzórák tanterve különbözött valamelyest. Ízelítésként néhány tantárgy szeptember havi tantervéből:

„beszéd – ért. gyakorlatok: ismerkedés, padokba helyezés, bizalomkeltés, ruhák, taneszközök rendben tartása, iskolába jövés ideje, köszönés, család- és keresztnév;

számtan: a semmi és a sok fogalma, 0, 1 fogalma és írása;

olvasás-írás: (fonomimikai alapon) a magánhangzók, hangoztatási gyakorlatok, írási előgyakorlatok;

rajz: pont, vonal, fekvő, dülő és álló vonalak.”

Meghívó az iskolaavatási ünnepségre

Egyébként a tanítók évi tantervét még szeptemberben a tanfelügyelő és az igazgató aláírásával és pecsétjével hitelesítette.

Röviddel az iskola megnyitását követően, október közepén Schlegel Károly királyi tanfelügyelőségi iskolalátogató szemlét tartott az új iskolában, s általánosságban dicsérettel szólt a tantestület eddigi munkájáról és az ott uralkodó egyetértéséről. A tanfelügyelő örömmel látta megvalósulni a „modern irányú nevelés-oktatást”, de a fegyelem- és rendtartással is meg volt elégedve. Tapasztalta, hogy a tanítás a „legjobb úton indult meg”, de egyes tantárgyakhoz külön-külön irányelveket adott, melyekre a jövőben ügyelni kell (pl. olvasásnál a II. osztályban a tanulók rossz szokása az utóhangkiejtés, s a véghang hangoztatásáról le kell szoktatni a gyermeket, ... a tollbamondás már a II. osztályban kezdődjék meg, ... fogalmazásnál a már tárgyalt olvasmány rövid tartalmát le kell írni a tanulóval pár mondatban, ... a tanuló maga javítsa írását, a hibás szavakat többször kell vele leírni, ... a számfogalmat tárgyakhoz, mennyiségekhez kell kötni stb.).

Novemberben a városi tanács átiratban értesítette az igazgatót, hogy 12 szülőt figyelmeztetésben, 5 szülőt pedig egyenként 1 korona büntetésben részesített gyermekeik igazolatlan iskolai kimaradása miatt.

Még ebben a hónapban megnyílt az iskola könyvtára, s a földművelésügyi miniszter 85 könyvet küldött az iskolának. Április 1-jén a tanulókat a Royal moziba vitték ismeretterjesztő kép- és filmvetítésre, ahol bemutatták a *40 ezer mérföld vitorlával és gőzzel* című ifjúsági tudományos előadást 100 színesben vetített eredeti negatív képpel és 12 mozgóképpel (*A Vezúv, Nápoly látképe, A*

A Munkástelepi Eötvös-iskola és tanítói kara az 1913–1914-es tanévben

világ hetedik csodája, Egyiptom, Utazás a Szentföldön, Hawaii-sziget csodái, Hongkong, Az óceán csodái, Ceylon, A világ legszebb őserdei, Vízesések Erdély bércei között, A Niagara télen stb.).

A tanév végén, június 18-tól 20-áig megtörténtek az iskolakörzeti vizsgák nagyszámú szülő jelenlétében, melyek a „legjobb eredménnyel végződtek”. Az igazgató meleg szavakkal köszönte meg kartársainak munkáját, s arra kérte őket, hogy a „hivatástereteket a jövőben is gyümölcsöztessék a magyar népnevelés érdekében”.

Az iskola első tanéve a záróvizsgák után, 1914. június 21-én du. 5 órakor nagyszabású iskoláünnepélyel zárult: énekek, szavalatok hangzottak el, majd az igazgató mondott záróbeszédet, és kiosztotta a jutalmakat. A *Zentai Közlöny* című helyi újság aznapi száma is megemlítette az ünnepséget:

„A munkástelepi Eötvös-iskolában folyó hó 21-én du. 5 órakor érdekes programmú évváró ünnepséget tart az iskola tantestülete és tanulóifjúsága. Az iskola két tanítója Kalmár Antal és Bubala Ignác ez alkalommal a földrajz és történelem köréből párbeszédet állítottak össze, költemény és dalokat, melyeket az iskola 16 növendéke fog előadni. Az ünnepséget Harsányi János az Eötvös-iskola igazgatójának évváró beszéde fogja befejezni.”

Ennek az évváró ünnepségnek egyben úttörő jellege is volt, mivel ezután a többi iskola is átvette ezt a szép szokást, s az ünnepségen megjelent nagyközönség még sokáig elragadtatással és elismeréssel emlegette a nem mindennapi eseményt.

TANREND.

a zentai munkástelepi Eötvös áll. el. népisk. 7. évf. osztály részére

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délután	7-8					
	8-9	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
	9-10	Olvasás	Olvasás	Olvasás	Olvasás	Olvasás
	10-11		Tras		Ismeretlen	Tras
	11-12					
Délután	12-1					
	1-2					
	2-3	Ismeretlen és ismeretlen		Ismeretlen		Ismeretlen és ismeretlen
	3-4	Tras		Ismeretlen		Ismeretlen
	4-5					

Zenta 1913. Sept. 9.

Harsányi János
iskolaigazgató

Bubala Ignác
tanító

Kalmár Antal
tanító

Az első órarend: az 1913–1914-es tanév (fiúk)

A MUNKÁSTELEPI EÖTVÖS-ISKOLA NÉHÁNY PEDAGÓGUSÁNAK
RÖVID ÉLETRAJZA AZ ISKOLA MŰKÖDÉSÉNEK KEZDETÉN (1913–1916)

HARSÁNYI JÁNOS tanító, az iskola első igazgatója. 1849. szeptember 17-én született Erk községben (Heves megye). A gimnázium hat osztályát Egerben végezte. Oklevelét a Katholikus Érseki Tanítóképzőben, Esztergomban szerezte 1866-ban. A tanítói pályán 1870-től dolgozott. Volt tanító Rákospalotán és Salgótarjánban. Zentán 1876-ban kezdett tanítani. Tanítói működése mellett sokrétű társadalmi tevékenységet is vállalt: Bács-Bodrog Vármegye Községi Tanítóegyesületének választmányi tagja, az ipartanodai bizottság tagja, a zentai Dalkör titkára, az elemi iskolai ifjúsági könyvtárának könyvtárosa stb. 1889-ben helyi lapot is indított *Zenta és Vidéke* címmel, 1898-ban pedig a *Bácskai Tanügy* című közlöny (Bács-Bodrog Vármegye Tanítóegyesületének hivatalos lapja) szerkesztője. Idős korára és betegségére való tekintettel 1917. szeptember 29-vel lemondott a munkástelepi iskolai körzet igazgatói állásáról, melyet 1913. április 1-jétől töltött be, s a kisebb létszámú újvárosi Kopogi-iskola igazgatója lett.

LATKY ILONA tanítónő 1885-ben született Szabadkán. Tanítói oklevelét a Magyar Királyi Tanítóképzőben szerezte Szabadkán 1904-ben. A tanítói pályán 1904-től dolgozott.

Az első tantestület. A felső sorban balról jobbra: Kalmár Antal, Gerber Károly, Bubala Ignác, Mester István. Az alsó sorban: Latky Ilona, Finta János, Harsányi János igazgató, Mester Istvánné Huszár Viktória

MESTER ISTVÁN tanító 1887-ben született Zentán. A Bajai Állami Tanítóképzőben nyert képesítést 1906. június 26-án, s még ebben az évben meg is kezdte tanítói működését Zentán.

LEBÁK BÉLA tanító 1865-ben született Zentán. Tanítói oklevelét Kalocsán szerezte 1885-ben. Korábban iparostanonc-iskolában tanított itt helyben. 1896-ban és 1898-ban gazdasági tanfolyamokon is részt vett.

ÚJHÁZI ANNA tanítónő 1887-ben született Zentán. Tanítói képesítését Kalocsán szerezte 1906-ban, s még ebben az évben meg is kezdte működését helyben.

HORVÁTHNÉ HERFERT AMÁLIA tanítónő 1881-ben született Szegeden. Tanítói oklevelét a budapesti Ranolder Intézetben szerezte, Zentán 1913-tól dolgozott. A munkástelepi iskolába 1916 tavaszán került.

Az iskola százéves fennállása alatt többször is nevet változtatott. Időrendi sorrendben a következő neveket viselte:

- Munkástelepi Eötvös Állami Elemi Iskola (1913–1918),
- Újfalusi Iskola (1918–1920),
- Munkástelepi Iskola (1920–1928),
- Szent Száva Iskola (1928–1941),
- Magyar Királyi Állami Elemi Népiskola (1941–1944),
- Szent Száva Iskola (1945–1946),
- 3. Számú Iskolaigazgatóság (1946–1950),
- 2. Számú Nyolcosztályos Magyar Tannyelvű Iskola (1950–1954),
- Thurzó Lajos Nyolcosztályos Iskola (1954–1958),
- Thurzó Lajos Elemi Iskola (1958–1975),
- Thurzó Lajos Szervezeti Egység (1975–1990),
- Thurzó Lajos Munkaegység (1990–).

1954 júniusában a város oktatási és művelődési bizottsága felkérte az iskolák munkaközösségeit, hogy adjanak neveket az iskoláiknak.

1954. október 13-án Svarc István megbízott igazgató aláírásával javaslat került a bizottság elé, melyben Arany János illetve Thurzó Lajos nevét ajánlották elfogadásra. A bizottság másnap a Thurzó Lajos Nyolcosztályos Iskola nevet adta az intézménynek, mely a későbbiek folyamán a költő nevét megtartva különféle iskolatípus-megnevezésekkel egészítette ki a nevet.